

Juni 2002

Miriam sluter ögonlocken och lutar huvudet mot den spruckna sidorutan. Hon behöver verkligen vila sig, men det tänker inte det rackliga fordonet tillåta. Speciellt inte i kombination med vägen de färdas på. Mera hål än väg, här och där en bit asfalt som vägrat ge upp. Resten mer eller mindre bortspolat av de stora regnen. Det knakar till i Miriams nacke när ena framhjulet far ner i ett hål stort som en krater. Kgabu slänger sig på ratten, för sent som vanligt, bara för att dundra ner i ännu ett hål. Hennes huvud far fram och tillbaka, hon tänker på alla muskler och senor och kotor och nerver som finns i nacken och beslutar sig för att ge upp. Hålla ögonen på vägen och parera så gott det går. Som familjen i baksätet verkar göra, de var väldigt högljudda i början av resan, nu stirrar de rakt framför sig och säger inte mycket. Utom geten som bräker ömkligt i kurvorna.

De sista månaderna har varit de mest hektiska hittills i Miriams trettioåttåriga liv. Med heltidsjobb som sjuksköterska parallellt med heltidsplugg för att lyckas nå drömmen att bli läkare. Precis som drottning Liv.

Nu ser hon bergen, långt bort i horisonten. Som en oskyldigt blekblå kuliss. Det pirrar till i magen. Tröttheten som nyss var helt överväldigande är som bortblåst. Snart kommer bergen att torna upp sig, visa sitt rätta ansikte. En vakande grönskimrande drake med spetsiga taggar på ryggen som reser sig många tusen meter upp mot himlen.

När Miriam var liten och bodde i byn, var hon övertygad om att draken var levande. Hon kunde tydligt se hur de silvergröna fjällen rörde sig och hur han varje dag före solnedgången sprutade rök ur näsborrarna. Rök som ibland kom rullande ner i dalen, svepte in byn i hans täta, kallfuktiga andedräkt som åt sig in i märgen på henne. Då gömde hon sig i sovhyddan, satt tätt hopkurad med sina syskon, som inte heller tordes gå ut. Och när han var arg, draken, då dundrade och brakade han och skickade blixtar kors och tvärs över himlen. Bergen är döpta efter honom. Drakensberg. Nu vet hon att det hon trodde var grönglänsande fjäll är böljande högt gräs med silvervita vippor. Hon vet att alla berg har sitt eget väder, ena minuten vindstill och kristallklar luft, nästa minut ett rasande oväder med blixtar och regn som förvandlar stigar till strida forsar.

Hon försöker veva ner fönstret, det går några centimeter, sen tar det stopp. Kgabu tecknar åt henne att låta bli. Hon nickar tillbaka. De har givit upp att prata, en gång i tiden hade säkert den här bilen både stötdämpare och ljuddämpare. Det var innan den fick sitt liv som

”nästan gratis taxi” för byfolk här i KwaZulu-Natal land. Miriam har visserligen råd att betala för en vanlig taxi, men hon ville gärna åka med Kgabu som kommer från samma by som hon. Hon slår huvudet i taket, igen, och undrar hur länge den här skrothögen kommer kunna försörja honom och hans familj.

Den lilla glipan i fönstret bär med sig dofter, hon drar in dem i näsan, låter dem fortplanta sig djupt in i alla delar av sin kropp. Bränt gräs, röd jord, vägdamm, kospillning. När de åker igenom en by tillkommer doften av matos och rök som sipprat ut från de runda kökshyddorna. Byggda utan skorsten för att hålla värmen inne. Nu när hon bor i en lägenhet med spis och köksfläkt har hon vant sig av med att sitta och äta i ett rökfyllt rum. I baksätet trängs en familj med tre barn, en bur med kycklingar de köpt på marknaden i Winterton och så en killing som sitter uppflugen i dotterns knä. Hon håller hårt om djuret i kurvorna och viskar lugnande ord in i ett brunvitt öra. Miriam sträcker sig bakåt för att erbjuda familjen en påse chips med texmexsmak. Hon ler när hon ser hur den yngsta pojken stoppar munnen full med båda händerna. Några bitar ramlar ner på golvet, tumult uppstår när killing och barn dyker ner för att fånga smulorna. Hon pratar med dem på sitt hemspråk som sitter i ryggmärgen, fastän det var länge sedan hon använde det. I internatskolan, dit hon skickades av drottning Liv, var bara engelska och afrikaan tillåtna.

Drottning Liv skulle också ha kommit till byn den här helgen. Men det kom ett meddelande från Henry, Liv mådde inte bra, de misstänkte något smittsamt så hon hölls isolerad i väntan på besked om vad som drabbat henne. Miriam hoppas att det inte är aids, eller ännu värre ebola. Vad hon hade försökt övertala Liv att inte åka. Men Liv tittade på henne med sina grönskimrande ögon som bara utstrålade vänlighet och sa.

”Jag kan inte välja något annat. De här stackars människorna behöver mig. De är glömda av hela världen. Hur ska jag någonsin kunna se mig själv i spegeln igen om jag låter bli att åka?”

Ja, hur argumenterar man mot det där. Hon hade ju rätt. Över hundra personer hade dött i ebola i Kongo, man befارade en epidemi och behövde verkligen hjälp. Men varför just drottning Liv?

Bilen har stannat. De är framme vid byn där familjen i baksätet bor. Pappan lyckas få upp dörren och geten slänger sig ut. Snart är det Miriams tur att springa barfota på marken, och precis som killingen kommer hon att göra glädjesprång. Skorna ligger i bakluckan tillsammans med presenterna hon noggrant valt ut till alla sina syskon och syskonbarn. Resten av familjen inklusive buren med de pipande små dunbollarna ger sig ut i friheten. Kvar på sätet ligger en absolut tom chipspåse. Hon vinkar åt dem.

”Hamba kahle.”

Mamman sätter upp kycklingburen på huvudet och tar den

Yngsta pojken på höften, tillsammans går de för att ta emot glada hälsningar från minst halva byn som samlats. Miriam kan knappt vänta tills det är hennes tur att bli välkomnad.

Sista biten mot hennes by går oändligt långsamt, de har hamnat bakom en liten flock med magra kor som en liten spinkig pojke i knapp skolålder försöker fösa framför sig. Till sin hjälp har han en bambukäpp. Pojken springer fram och tillbaka över vägen, ger ifrån sig höga gälla ljud och slår käppen mot de sävliga kornas bakar. De kunde inte bry sig mindre. Inte heller hjälper det att tuta. Miriam ler inombords, det här är precis vad hon behöver för att bli av med Kapstadens tempo som fortfarande sitter i hennes kropp. Bakom nästa backkrön ligger den – byn.

En varm våg av lycka sveper genom Miriam när hon ser sin yngsta syster Molly komma emot henne med glada hoppsasteg. Molly var bara ett litet mörkbrunt knyte invirad i ett blått tygskynke när deras mamma dog. Hon har tillverkat en krans av stora proteablommor som hon plockat alldeles själv. Miriam böjer sig ner, Molly står på tå för att kunna hänga kransen runt Miriams hals. Blommorna är rödrosa och orangegula. Innan Miriam lämnade sin lägenhet i Kapstaden satte hon på sig en klänning med färgstarkt mönster i grönt, gult och rött. Kvinnorna i byn har på sig liknande klänningar i olika mönster, en färgsprakande hyllning till livet. Det får Miriam att skratta. Här finns så mycket spontanitet, närhet och värme. Och så alla de här färgerna. Klänningarna, träpärlorna i de intrikat uppsatta hårflätorna, den röda jorden, de gröna bergen, och husen som målats i rosa, turkos och knallblått. I Kapstaden är det ingen som klär sig så här fint, husen är blekbeiga och nästan alla mörkhyade kvinnor har rakpermanentat sitt krulliga hår. För att se mer västerländska ut. Miriam har behållt sina lockar, men klippt dem korta för det är mest praktiskt när man jobbar på sjukhuset.

Att hennes bröder inte är med i välkomstkommittén har hon räknat med. De är i bergen. Tjänar pengar genom att bära packning åt turister. Och Mhambi, den långbenta, förvildade systemen. Nyss fyllda tretton. Hon hålls för sig själv, får inte träffa några andra förrän i morgon. Då är hennes stora dag. Hon tar steget in i puberteten, och får enligt traditionen rätt att intressera sig för pojkar. De ska slakta en get, klä sig i traditionella dräkter och äta, sjunga och dansa genom hela natten. Det där med pojkar, eller unga män, det brukar ingen ta så hårt på nuförtiden. Börjar redan i första klass för vissa. Miriam ska vara i byn i tre dagar. Hon ser fram emot varje minut.

Luften står stilla i hyddan där Miriam och fyra av hennes syskon sover. Lilla Molly ligger på hennes arm. Det sticker som om det bodde myror i armen, men hon vill inte riskera att väcka Molly. Vad betyder väl en sovande arm när man har en sovande lillasyster bredvid sig. Miriam snusar ner i hennes kortklippta krulliga hår.

Blomsterkransen ligger bredvid sovmattan, den svaga doften från blommorna blandar sig med de välbekanta lukterna av människokroppar, jord och halm. Kvinnan som Miriam kallar sin mamma hann få sju barn innan hon drabbades av en inälvsparasit som sög all kraft ur hennes kropp. Tills hon en dag inte orkade leva längre.

Miriam satt bredvid, höll henne i handen. Innan hon tog sitt sista andetag hann hon berätta sin hemlighet. Att Miriam inte var hennes biologiska dotter.

”Jag är inte din riktiga mamma ... du måste fråga Liv.”

Sen dog hon. I Miriams armar.

Fråga Liv, det fick gå många år innan hon tog mod till sig. Miriam promenerade barfota till byn där Liv arbetade. Hon stod länge utanför den medicinska kliniken som var inredd i byns enda hus med cementväggar. Och tak av plåt. Hon såg Liv där inne, baddande svettiga pannor. Tröstande barn som just fått sin första spruta. Liv hade bokmärken i en låda. De föreställde änglar och var beströdda med glitter. Det fanns inte en unge som inte tystnade när drottning Liv räckte fram en av sina änglar.

Några timmar och många patienter senare torkade Liv av sina händer och gick ut.

”Miriam, vilken överraskning!”

”Hej drottning Liv.”

Miriam tog hennes framsträckta hand i sin. Höll den en stund.

Hon kunde känna ett hjärta slå där inuti handflatan. Drottninghjärta.

”Jag har lunchrast, kom så sätter vi oss en stund.”

Hon vinkade åt en kvinna i turkos klänning med mönster av vita blommor.

”Vi har fått finfrämmande. Kan du ordna med lite mat till oss?”

De satte sig på huk i skuggan under ett stort mangoträd. Åt ris och bönor med händerna ur varsin skål gjord av kalebass. Pratade, mest om hur det gick för Miriam. Om livet i Kapstaden.

Miriam kände sitt hjärta bulta. Hur skulle hon inleda frågan som låg och brände på tungan.

”Miriam, det var så länge sedan. Du är inte längre ett barn, du har utvecklats till en vacker kvinna.”

Miriam kände hur hon blev granskad. Hur Liv studerade hennes ansikte. Dröjde sig kvar i hennes ögon som hon vet har en ovanlig färg. Alla i hennes by har bruna ögon. Hennes är gröna. Gröna som havsalger, och samma färg som drottning Livs.

Miriam tog ett djupt andetag, tog mod till sig och sa.

”Drottning Liv, det är en sak jag skulle vilja prata om.”

Hon kände en sval hand på sin bara axel.

”Söta Miriam, kan du inte bara kalla mig för ... Liv?”

Så här nära hade de aldrig varit varandra. Bara handslag tidigare.

Miriam kände sig förlägen, men älskade beröringen. Ville hålla fast det här ögonblicket. Anade något, men ville kanske inte veta. Hon mötte drottningens ögon, slog ner sina egna.

Här satt hon med en strängt upptagen läkare, tog upp hennes tid med egna funderingar. Frågan om det fanns en annan biologisk mamma

kändes plötsligt liten och fjuttig. Och som för att bekräfta hennes känslor ett skrik genom luften. Både Liv och Miriam tittade upp. Vände sin uppmärksamhet mot stigen som ledde till läkarstationen. Liv välte sin skål med ris, kastade sig iväg. Miriam trodde inte att drottningen någonsin sprang, men nu fick hon se att hon kunde det. På ett ögonblick var hon framme. Två kvinnor som bar en tredje mellan sig. Miriam kommer aldrig att glömma hennes skrik, inte heller blodet som forsade från kvinnans ena arm. Där högerhanden borde suttit fanns ingenting. Miriam ryser fortfarande vid minnet. Och just då kände hon en tvekan inför sitt yrkesval. Hon hade inte kunnat förmå sig att gå in i läkarstationen igen. Ville inte se hur drottning Liv tog hand om den stackars kvinnan. Hon hade inte besvärat Liv något mer, och nästa gång de sågs pratade de om andra saker.

Miriam är det äldsta syskonet, men egentligen inte ens släkt med de andra sju. Det syns på hennes hudfärg, de andra är mörka som sjuttio procentig choklad, hennes hud är inte ens femtioprocentig, kanske bara trettio eller hur mycket det nu är i mjölkchoklad. Och hennes liv såg helt annorlunda ut. Sedan den dagen Drottning Liv kom och förändrade allt. Internatskola. Skor. Restriktioner om vad man fick göra och inte göra. Ingen tid för lek som inte var organiserad. Miriam grät mycket de första åren på skolan. Det kändes som att allt som var hennes eget inte dög. Som att allt hon hittills lärt sig om livet måste raderas ut och ersättas med nytt. Lärare med vitt skinn klädda i kläder som verkade väldigt obekväma. Inga pussar och kramar. Sällan några skratt. Miriam försökte anpassa sig. För hon ville inte göra drottning Liv besviken, inte mamma heller. Det hon levde för var loven, då fick hon åka hem. Sparka av sig skorna. Springa fritt omkring i byn och leka med de andra barnen. Smyga i skogen, bada naken i floden, smutsa ner sig från topp till tå utan att någon enda vuxen blev arg.

Kanske var det där Miriam fann sin inneboende glädje. För att hon förstår att själva kärnan i glädjen finns i kombinationen av absolut trygghet och absolut frihet. Hon hör hemma här i byn, alla vet vem hon är. Hon kan vända sig till vem som helst och det finns alltid någon som lyssnar. Som ser henne. Hon sover bättre på en tunn matta utrullad på det stampade jordgolvet än i sin mjuka säng i lägenheten. Hon uppskattar mer en skål soppa lagad över den öppna elden i kökshyddan än en tre-rätters middag på restaurang. I Kapstaden påminns hon hela tiden om skillnaden mellan de väldigt rika och de väldigt fattiga. De som har och de som inte har, något alls. Så klart vill de som inte har ta från de som har. Och de som har bygger staket med sylvassa piggar, anlitar beväpnade vakter och stora raggiga hundar med hessa skall och dreglande käftar. Efter mörkrets inbrott stänger alla in sig i sina hus och lägenheter. Eller så tar de taxi till någon restaurang. Men Miriam älskar sitt jobb på sjukhuset, hon älskar att använda sitt huvud och plugga in termer på latin långt in på nätterna.